

47-й випуск регулярного дайджесту про вплив виходу іноземних компаній на економіку РФ

Підготовлено командою KSE Institute та членами Ради Директорів KSE за підтримки Міжнародного фонду "Відродження"; 05.06-18.06.2023. Ми продовжуватимемо надавати оновлену інформацію двічі на місяць.

На початку російського вторгнення в Україну KSE Institute запустив аналітичний проект, який отримав назву "Самосанкції" (або SelfSanctions), спрямований на збір даних про іноземні компанії, які працюють на російському ринку та обмежують або припиняють свою діяльність. Експертиза даних була проведена спільно з фахівцями/спеціалістами Мінекономіки, МЗС та Мінцифри. База даних KSE Institute частково наповнена з бази даних Єльської школи менеджменту та інших відкритих джерел. База даних містить багато різноманітної інформації, ми збираємо щоденну статистику щодо зміни статусу іноземних компаній, що працюють/працювали на російському ринку та обмежують чи припиняють свою діяльність. Також ми створили Telegram-бот https://t.me/exit_ru_bot для відстеження/моніторингу новин про пріоритетні іноземні компанії (охоплення 1, 2, 3 або 7 днів моніторингу) і проводимо регулярний аналіз зміни курсів акцій і капіталізації материнських груп компаній, які мають або мали бізнес в Росії. База KSE частково базується на даних з [базі Yale's School of Management](https://yale.edu), [дослідженні Університету Сент-Галлена](https://www.bloodyenergy.com/), сайтів pravda.com.ua, squeezingputin.com, <https://bloodyenergy.com/>, leave-russia.org та інших відкритих джерел. Дані верифікуються KSE і компаніям призначається додатковий статус KSE. Дані щодо акцій взяті з Google і Yahoo Finance. Водночас база KSE є найбільш повною та вичерпною і містить набагато більше інформації, ніж більшість інших схожих за тематикою баз даних, оскільки вона також містить дані про кількість персоналу, доходи, капітал та інші фінансові показники, збирає останні оновлення та зміни у статусах, посилання на використані джерела, щоденні оновлення з нашого Telegram-бота тощо.

KSE Institute та проект Leave Russia входять до [коаліції B4Ukraine](https://www.b4ukraine.com/) з середини 2022 року.

KSE Institute радий повідомити, що [завершено процес об'єднання](https://www.leave-russia.org) з проектом [leave-russia.org](https://www.leave-russia.org), розробленим командою волонтерів.

Крім того, ми домовилися про партнерство з командою [Push To Leave](https://www.push-to-leave.com/). "Push To Leave" — застосунок, який дозволяє перевірити, які бренди чи компанії продовжують працювати в Росії просто відсканувавши їх штрих-коди.

ЗНІМОК З БАЗИ ДАНИХ KSE на 18.06.2023

Кількість компаній, які **продовжують діяльність у Росії** (Статус KSE "залишаються")¹ – 1 336 (0 за 2 тижні)

Кількість компаній, які **скоротили поточні операції та призупинили нові інвестиції** (статус KSE "вичікують") – 511 (+13 за 2 тижні)

Кількість компаній, які **згорнули російські операції** (статус KSE "виходять") – 1 193 (-1 за 2 тижні)

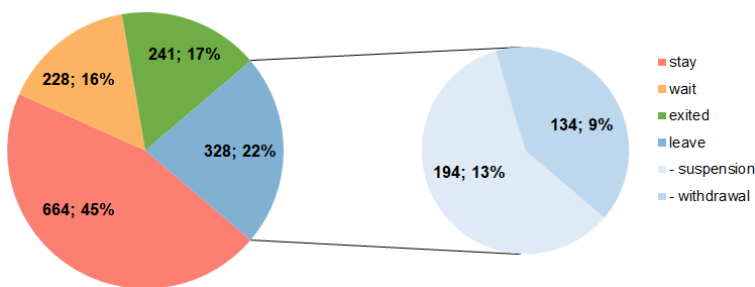
Кількість компаній, які **завершили вихід з РФ** (статус KSE "вийшли") – 241 (0 за 2 тижні)

Станом на 18 червня ми ідентифікували близько 3 281 компаній, організацій і їх брендів з 89 країн та 57 галузей і їхню позицію щодо роботи на ринку РФ, близько 40% з них публічні. Для ~1 460 публічних груп компаній ми також ідентифікували (за можливості) їхній операційний бізнес в РФ (наявність контрольної частки в юридичній особі та отриману виручку) та знайшли дані за 2021 рік, що дало змогу підрахувати вартість інвестованого в країні капіталу (близько \$174,5 млрд), локальну виручку (на загальну суму \$303,8 млрд), локальні активи (на загальну суму \$288,5 млрд), а також персонал (близько 1,429 млн осіб) і сплачені податки (близько \$25,0 млрд). 1 704 іноземні компанії вже частково скоротили, призупинили або припинили свою діяльність в Росії. Також, ми додали інформацію про 241 компанію, яка завершила продаж свого бізнесу в Росії на базі зібраної з офіційних реєстрів інформації.

Як видно з таблиць нижче, станом на 18 червня, 241 компанії, які вже повністю вийшли з РФ, в 2021 році мали щонайменше 409,5 тис чол персоналу, \$59,8 млрд річного доходу, \$27,4 млрд капіталу та \$51,3 млрд активів; компанії, які оголосили про повний вихід з Росії, мали 256 тис чол персоналу, \$46,7 млрд річного доходу, \$18,2 млрд капіталу та \$19,5 млрд активів; компанії, які призупинили свою діяльність на російському ринку, мали 110,6 тис чол персоналу, річний дохід у розмірі \$34,5 млрд, \$39,6 млрд капіталу і \$100,9 млрд активів.

KSE Institute

of foreign group of companies with revenue for 2021 in the RF identified

ТОП-10 країн і галузей за кількістю компаній з бази KSE

Країна штаб-квартири	Кількість компаній	Галузь	Кількість компаній
США	722	FMCG+споживчі товари	306
Німеччина	384	Фінанси та платежі	226
Великобританія	272	Енергетика, нафта і газ	200
Китай	175	Електроніка	193
Японія	169	ІТ	191
Франція	166	Промислове обладнання	167
Швейцарія	144	Автомобілебудування	164
Італія	114	Фарма, охорона здоров'я	157
Нідерланди	99	Їжа та напої	128
Фінляндія	91	Виробництво	115

¹ - KSE status "leave" або "виходять" - Компанії, які опублікували на офіційному сайті компанії (або їхній реліз з'явився в іноземному виданні як FT, NYT тощо) що повністю завершують роботу в Росії або компанії, що офіційно повідомили що вони тимчасово скорочують операції в РФ

- KSE status "wait" або "вичікують" - Компанії, які опублікували на офіційному сайті компанії (або їхній реліз з'явився в іноземному виданні як FT, NYT тощо) що вони скорочують лише частину бізнес операцій, продовжуючи роботу по іншим операціям або компанії, які повідомили що відкладають майбутні інвестиції/розробки/маркетинг, при цьому продовжують свою основну діяльність

- KSE status "stay" або "залишаються" - Компанії, що ігнорують вимоги до виходу/скорочення діяльності в Росії, також компанії, які офіційно заявили, що залишаються в Росії або новин по їх виходу не було знайдено

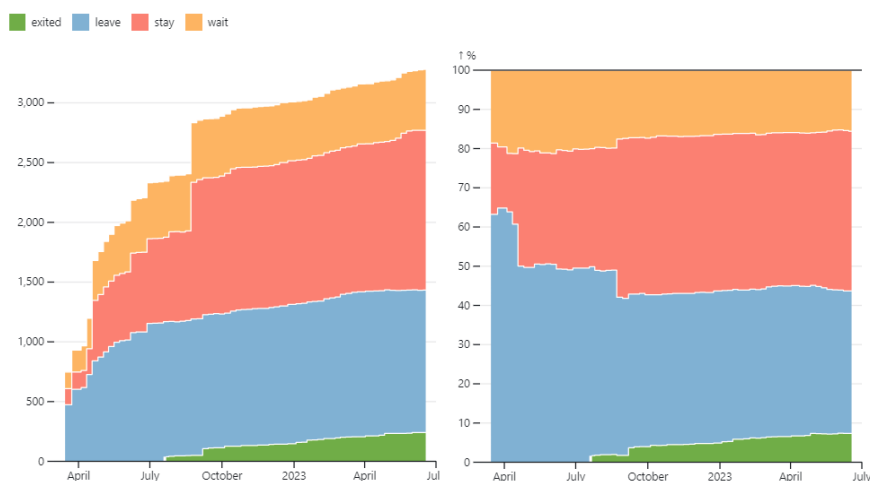
- KSE status "exited" або "вийшли" - Компанії, які продали свій бізнес/активи або свою частку бізнесу місцевому партнеру/розірвали стосунки та залишили ринок. Також цей статус присвоюється компаніям, які ліквідуються.

Наведена нижче таблиця базується на даних за 2021 рік, доступних для ~1 460 ТОП публічних компаній, що працюють / працювали в РФ²:

KSE Institute						
Статус, присвоєний KSE	К-ть компаній з виручкою в базі KSE	Кількість персоналу в РФ, 2021	Дохід в РФ, 2021, млн дол	Капітал в РФ, 2021, млн дол	Активи в РФ, 2021, млн дол	Податки в РФ, 2021, млн дол
вийшли	241	409 507	59 804	27 435	51 250	3 697
виходять, в т.ч.:	328	366 529	81 158	57 796	120 390	3 536
намір про повний вихід	134	255 975	46 661	18 167	19 492	2 488
призупинення операцій	194	110 554	34 497	39 629	100 898	1 047
вичікують	228	194 227	64 072	44 342	35 133	3 595
залишаються	664	458 325	98 745	44 915	81 747	14 201
Всього	1 461	1 428 588	303 779	174 488	288 520	25 028

Якщо з початку російського вторгнення в Україну відсоток компаній, які згортають операції в РФ, різко зростав до середини квітня 2022 р, то протягом останніх 9 місяців співвідношення тих, хто йде чи залишається, практично не змінюється, хоча ми все ще бачимо періодичне зростання частки тих компаній, які залишаються на ринку РФ (за рахунок додавання нових компаній в базу, 14 було додано в червні 2023). Тим не менше, **якщо оперувати загальними цифрами** в базі даних KSE, близько 36,4% компаній вже заявили про вихід з ринку РФ або призупинили свою діяльність, але 40,7% все ще залишаються присутніми в країні, 15,6% вичікують і лише 7,3% здійснили повний вихід³.

У той же час, з т.з. на економіку Росії, вплив лише 241 компаній, які повністю вийшли з країни, складно не дооцінити, оскільки в 2021 році в них працювало 28,7% персоналу, зайнятого в іноземних компаніях, а компаніям належало близько 17,8% активів, 15,7% капіталу інвестованого іноземними компаніями в країну, і в 2021 році вони генерували виручки на 59,8 млрд дол або 19,7% від всієї виручки і сплатили 3,7 млрд дол податків або 14,8% від загальної суми податків, сплачених компаніями, які спостерігалися. Дані по 1 460 ТОП компаній представлені в таблиці вище.

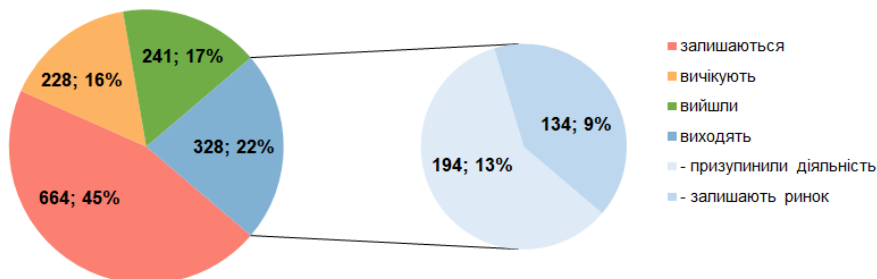

Щоб уникнути неправильного тлумачення цифр, ще раз наголошуємо, що в базі KSE Institute містяться фінансові дані приблизно 1460 унікальних груп іноземних компаній, які беруть участь у приблизно 1865 місцевих юридичних особах в Росії. А загальна кількість записів - вже більше 3280 і постійно зростає. Це означає, що найправильнішим способом порахувати реальний % різних статусів від загального числа буде взяти лише ті компанії, виручка та інші фінпоказники яких у нас зібрані в базі даних. Для решти компаній ми не змогли поки ідентифікувати компанії, представлені в Росії, доходи яких фізично отримані в країні. В основному, це іноземні компанії, які мають торгові відносини з Росією, або, наприклад, спортивні (84 записи) та інші асоціації та НУО (18 записів), туристичні та круїзні компанії (24 записи), ЗМІ (39 записів), Кіно (17 записів) та Розваги (24 записи) або компанії, які ніколи не мали навіть представництва в країні. На нашу думку, набагато точніше було б базувати розрахунки реальних виходів або % інших статусів у порівнянні з тими ~1460 унікальними іноземними компаніями, де ми змогли визначити доходи, отримані в Росії заснованими ними місцевими компаніями. Для отримання більш детальної інформації дивіться наступні діаграми:

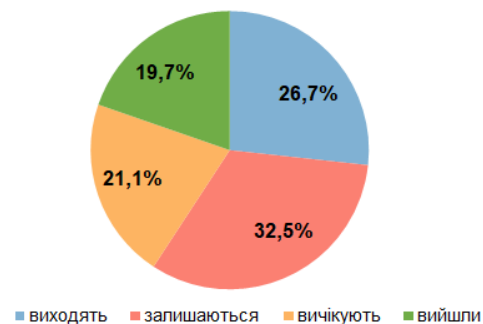
² Станом на 19/06/2022 ми оновили базу даних розширеною інформацією по ~+400 новим компаніям, а станом на 28/08/2022 ми оновили дані для ще 422 компаній даними по персоналу, доходу, капіталу та активам за 2021 рік. Також, ми почали додатково відстежувати, чи компанії просто заявляли чи дійсно здійснювали якісь дії щодо виходу з країни (наразі ми спостерігаємо все ще малу кількість таких компаній). Ми знайшли інформацію лише про 241 компанію, які продали свій бізнес в Росії або ліквідувалися. Для решти - це лише намір або вони тільки почали процес продажу. Деякі ще - просто заявили про намір або тільки почали процес продажу (а продати майже не можливо). Зібрана інформація вже доступна і систематизована у вигляді нового статусу KSE "вийшли".

³ 24 липня 2022 року ми ввели новий статус «вийшли», який відображає дії компаній щодо завершення виходу з російського ринку. Статус ґрунтується на даних з ЕГРЮЛ Росії та додатковому аналізі, такому як оголошення компаній і публікації в ЗМІ про діяльність компанії. У той же час, діяльність компаній може бути складно відстежити, і їх можна пропустити в аналізі, особливо для компаній, які мало висвітлюються в ЗМІ. Закликаємо наших читачів повідомляти нам, якщо вони знайомі з діями компаній, які суперечать їхнім заявам про вихід, через [форму зворотного зв'язку](https://leave-russia.org/) на сайті <https://leave-russia.org/>.

К-ть іноземних груп компаній з ідентифікованою в 2021 р. виручкою на території РФ

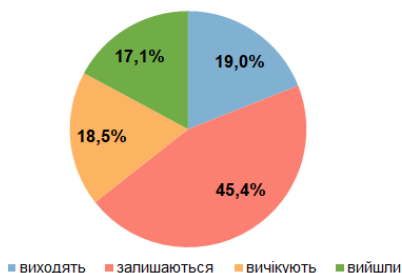
Частка доходу в 2021 році за статусами KSE для ~1460 компаній з фінпоказниками

Як видно на діаграмах вище на основі даних за 2021 рік, приблизно однаковий % **виходу** отримано на основі кількості компаній (17%) і частки вилученого в результаті їх виходу доходу (20%). У той же час зовсім інша картина для тих, хто ще **залишається** - 45% компаній представляють 32,5% доходу, а 16% **компаній, що вичікують**, представляють 21% доходу, отриманого в Росії. Висновок може полягати в тому, що менші компанії з нижчими доходами вважають за краще залишатися, а ті, які мають більший дохід, більш охочі вичікувати, обмежуючи свої інвестиції як виправдання (водночас вони продовжують заробляти та реінвестувати свій прибуток в Росії).

KSE Institute вже зібрав і проаналізував дані про дохід, капітал, активи та чистий прибуток (прибуток або збиток) у **2022 році** для 1360 компаній (близько 100 компаній, дані яких у нас були зібрані раніше поки не надали свою звітність) і надає нижче перший доступний аналіз (наскільки нам відомо подібні дані оприлюднюються вперше), більше деталей буде надано найближчим часом, як тільки ми отримаємо повну інформацію.

Частка доходу в 2022 році за статусами KSE для ~1360 компаній з фінпоказниками

Статус, присвоєний KSE	К-ть компаній з виручкою в базі KSE	Дохід в РФ, 2022, млн дол	Капітал в РФ, 2022, млн дол	Активи в РФ, 2022, млн дол	Прибуток/збиток в РФ, 2022, млн дол
вийшли	241	36 661	16 267	34 493	2 994
виходять, в т.ч.:	302	40 652	42 949	117 796	-995
намір про повний вихід	123	27 303	10 813	23 215	-30
призупинення операцій	179	13 349	32 136	94 581	-965
вчичкують	206	39 551	17 614	33 681	1 934
залишаються	613	97 105	32 375	90 001	10 178
Всього	1 362	213 969	109 205	275 971	14 111

Як ви можете бачити з діаграм вище, компанії, які повністю вийшли з Росії, змогли отримати на 2,6% менше доходу в 2022 році (17,1% від загального обсягу), ніж у 2021 році (19,7% від загального обсягу, що зрозуміло, оскільки більшість із них залишили країну ще до кінця року). Компанії, що виходять, також отримали значно менше (-7,7%) доходів у 2022 році (19,0% від загального обсягу), ніж у 2021 році (26,7% від загального обсягу). Також група компаній зі статусом KSE «**виходять**» є єдиною, яка стала збитковою за чистим прибутком/збитком, отриманим у 2022 році. Водночас компанії, що залишилися, змогли отримати значно більшу (+12,9%) виручку в 2022 (45,4% від загального обсягу), ніж у 2021 році (32,5% від загального обсягу). Частково це пояснюється рекласифікацією статусів, яку ми зробили для деяких компаній (наприклад [Cargill](#), [Carlsberg Group](#), [Danone](#), [Japan Tobacco International](#), [Mars](#), [Pepsi](#), [Raiffeisen Bank](#)) які значно збільшили свій дохід у 2022 році порівняно з 2021 роком. Компанії зі статусом «**вичікують**»⁴ отримали практично таку ж частку (-2,6%) доходу в 2022 році (18,5% від загального обсягу) проти 21,1% від загального обсягу в 2021 році. Отже, ключовий висновок полягає в тому, що гроші важливі для тих компаній, які все ще пов'язані з місцевим бізнесом у Росії.

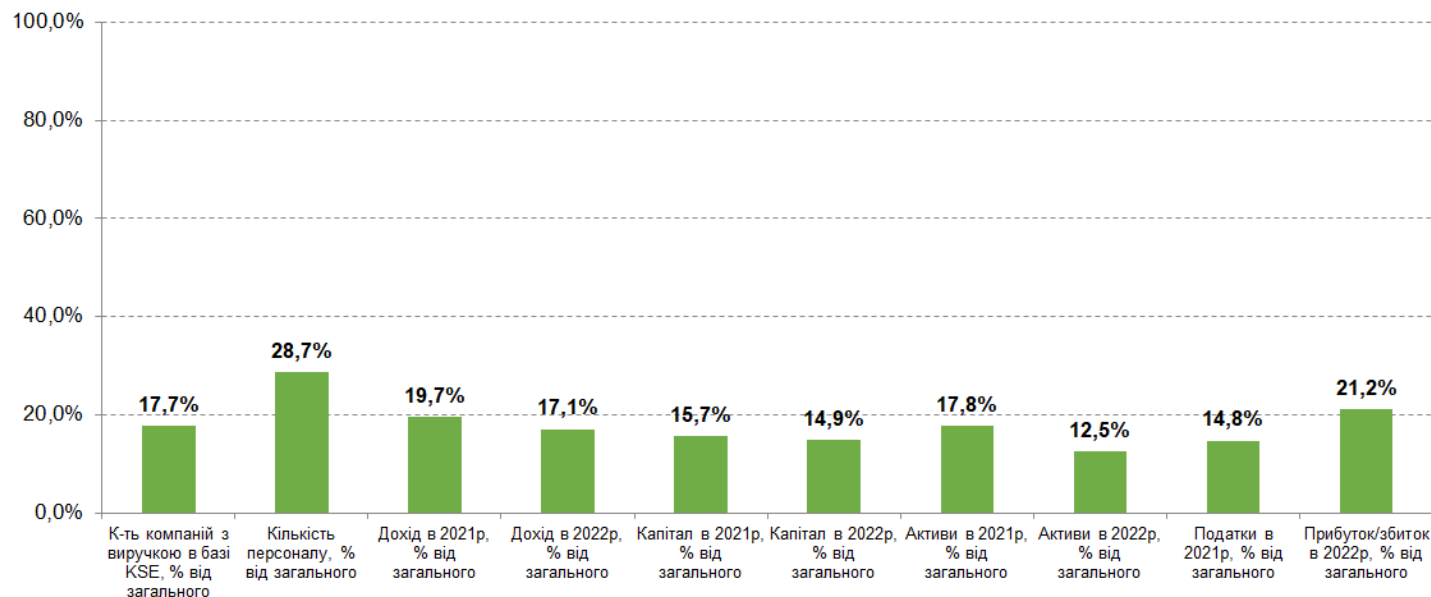
Підсумовуючи перші результати нових даних, отриманих за 2022 році та порівнюючи їх із 2021 роком, можна побачити позитивні тенденції щодо значного падіння доходів та капіталу. Лише активи майже не змінилися (276,0 млрд доларів США у 2022 році проти 288,5 млрд доларів США у 2021 році) і навіть, ймовірно, збільшаться, коли ми отримаємо решту звітів для приблизно 80-100 компаній. KSE Institute вже опублікував масштабне дослідження «[Як змінилися доходи іноземного бізнесу в РФ в 2022 році і чому так багато компаній досі не йдуть](#)». Ознайомитися з англійською версією звіту можна за посиланням: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4453963.

⁴ Після майже 16 місяців війни розпочатою Росією в Україні ми припускаємо, що часу було цілком достатньо, щоб прийняти рішення покинути країну-агресора для всіх міжнародних бізнесів. Тому для KSE Institute компанії відмічені статусами «залишаються» та «вичікують» по суті нічим не відрізняються.

Поточний прогрес компаній, які повністю вийшли проти інших таких:

KSE Institute

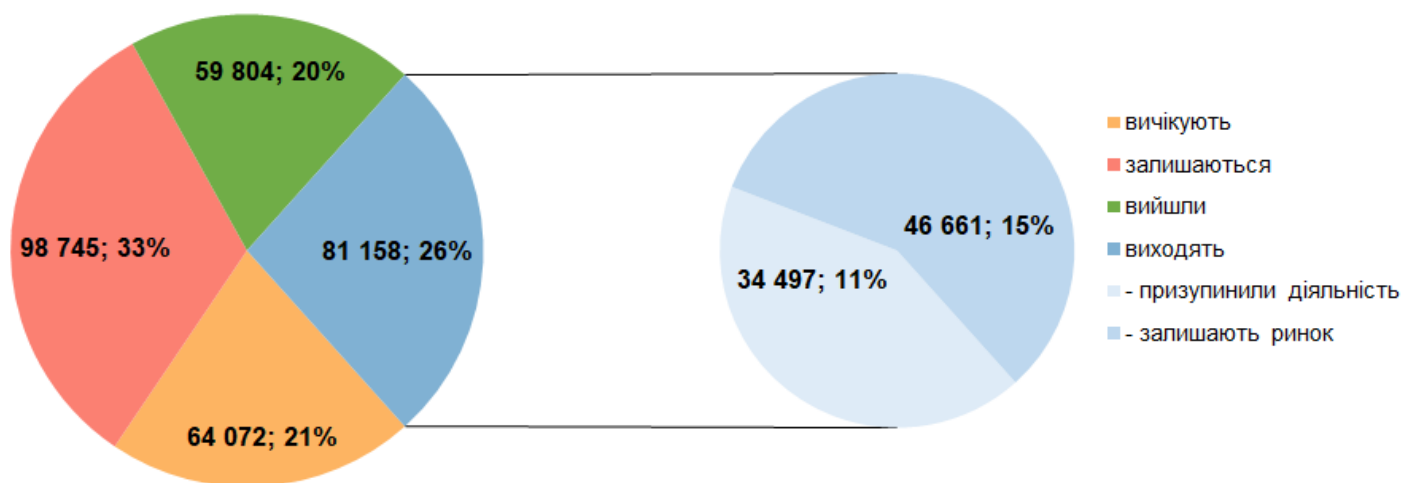
% компаній, які вийшли з Росії з продажем або ліквідацією та їх ключові статистичні дані

На діаграмі нижче показано частку тих що «вийшли» та інших статусів на основі розподілу доходу за 2021 рік. Варто зазначити, що коли ми аналізуємо статус «вийшли», варто також звертати увагу на підстатуси («призупинення діяльності» може розглядатися лише як тимчасова пауза в роботі, тоді як ті, що «залишають ринок» — це явна ознака наміру компанії повністю вийти з Росії).

KSE Institute

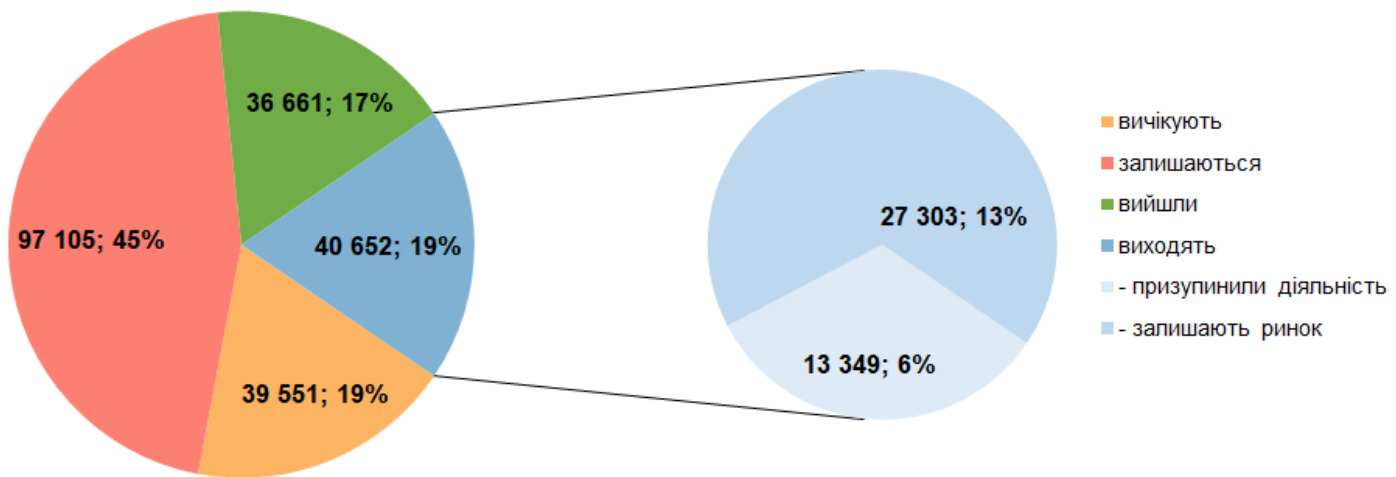
Частка доходу за статусами KSE для ~1460 компаній з фінпоказниками в 2021 році, USD млн

% тих, хто вийшов, становить 20% на основі розподілу доходу, тих, що виходять, становить 26% від загального доходу (з часткою 44% підстатусів таких, що призупинили діяльність та 56% тих, що залишають ринок), % компаній, що залишаються, становить 33% доходу та 21% компаній, які вчікують на базі виручки, отриманої в Росії в 2021 році.

Якщо ми подивимося на той самий графік за розподілом доходу за 2022 — картина буде зовсім іншою:

Частка доходу за статусами KSE для ~1360 компаній з фінпоказниками в 2022 році, USD млн

% тих, хто вийшов, становить 17% на основі розподілу доходу, тих, що виходять, становить лише 19% від загального доходу (з часткою 33% підстатусів таких, що призупинили діяльність та 67% тих, що залишають ринок), % компаній, що залишаються, становить 45% доходу та 19% компаній, які вчікують на базі виручки, отриманої в Росії в 2022 році.

Ключовий висновок може бути наступним: на загальному фоні падіння доходів у 2022 році компанії, які прийняли рішення піти, заробили менше, ніж ті, хто залишився, і більше компаній перейшли з підстатусу «призупинили діяльність» до «залишають ринок», демонструючи посилене бажання розірвати відносини з Росією.

Більше інфографіки і аналітики у спеціальному розділі нашого сайту за посиланням <https://leave-russia.org/uk/bi-analytics>

Президент Володимир Путін доручив розглянути можливість видачі дозволів на продаж підприємств, які під контролем іноземців із недружніх країн, **лише за згодою регіональної влади**. Про це йдеться у переліку доручень за підсумками засідання президії Держради 4 квітня. Доручення дано уряду, доповідь необхідно подати до 15 червня 2023 року⁵.

Також нещодавно Володимир Путін направив в уряд секретний указ, в якому зажадав підготувати закон, який дає державі пріоритетне право на викуп активів західних компаній «зі значною знижкою». Про це повідомляє Financial Times⁶, яка ознайомилась із текстом документа. Надалі такі активи можна буде перепродати із прибутком.

Крім того, Кремль має намір у відповідь на західні санкції проводити політику батога та пряника, караючи компанії тих країн, що заарештовують російські активи, та винагороджуючи ті, що грають за його правилами. Для цього економічний блок обговорює питання щодо націоналізації, розповіли FT знайомі із цим люди. Путін підписав указ минулого тижня. У ньому також вимагається, щоб усі приватні компанії, які набувають у Росії активи західних компаній, **не мали закордонних акціонерів або перебували в процесі звільнення від них**.

Все це ще більше має ускладнити іноземцям відхід із Росії. Їм уже доводиться продавати свої активи зі значною знижкою та сплачувати відкат до бюджету. Наразі угоду не можна укласти без схвалення урядової комісії з іноземних інвестицій. Ціна продажу має бути не менш ніж наполовину нижчою за ринкову, а ще 5 або 10% від справжньої вартості (залежно від розміру знижки від ринкової ціни) треба віддати державі.

⁵ <https://www.kommersant.ru/doc/6028873>

⁶ <https://www.ft.com/content/cd627211-68f6-4dfa-8a04-3344deee2e85>

ФОКУС ТИЖНЯ: Торгівля російськими енергоресурсами в обхід західних санкцій

Уже досить тривалий час Росія знаходиться під дією західних економічних санкцій. Починаючи з 2014 року західні санкції були накладені на Росію в декілька етапів, а саме: після проведення Кримського референдуму, після початку бойових дій на сході України та після збиття пасажирського літака в Донецькій області тощо.

Вже в 2014 році економічні санкції проти Росії були спрямовані виключно на конкурентно-здатні галузі економіки, зокрема, на газову і нафтову промисловість. Саме сировинна спрямованість російської економіки стала головною мішенню санкцій з боку США та їх союзників. Але, незважаючи на це, аж до початку широкомасштабної російсько-української війни у 2022 році Росія була найбільшим у світі виробником газу та залежність країн Європи від російського газу коливалася до ста відсотків (більше всього споживали російський газ Німеччина та Італія).

З самого початку введення антиросійських санкцій деякі держави заявили про бажання відмовитися від російського газу, але, щоб піти на такий крок, потрібно було знайти постачальників, які замінять російський газ, а таких компаній в Європі обмаль. При цьому запаси природного газу Євросоюз покриває власними розробками газу, а також поставками з Норвегії і Алжиру, але навіть цього не вистачило, щоб повністю відмовитися від російського газу, навіть поставками газу зі США.

Довідково: протягом останніх років до повномасштабного конфлікту в Європі на країни ЄС припадало 67,5% експорту російської нафти та 64,7% експорту російського газу. Для порівняння, у Китай поставлялося 16,9% російської нафти⁷.

Після початку широкомасштабної російсько-української війни у 2022 році в Україні західні країни посилили санкційний тиск на Росію. Головною метою країн Заходу стало обмеження доходів російського бюджету.

Велике значення для Росії має нафта. Існує навіть термін «нафтова голка», що означає сильну залежність країни від цього виду ресурсу. Експорт енергоресурсів – наріжний камінь російської економіки. Саме завдяки багатим надрам Росія змогла заробити гроші та політичний вплив у світі, і саме цей сектор першим опинився у центрі західних санкцій.

Довідково: в 2021 році в Росії було видобуто 540 млн. тонн сирої нафти, що становить 13% світового виробництва, з них 260 млн. тонн було експортовано безпосередньо у вигляді сирої нафти, що становить 13% світового експорту. На внутрішньому ринку Росія переробила 290 млн. тонн, що залишилися, з яких 140 млн. тонн було експортовано у вигляді нафтопродуктів (11% світового експорту нафтопродуктів) та 150 млн. тонн було спожито всередині країни⁸.

В 2021 році Росія постачала до країн ЄС 40% їх природного газу, при цьому Німеччина була найбільшим імпортером, за нею прямували Італія та Нідерланди. За даними ЄС, до серпня 2022 року цей показник знизився приблизно до 17%. У 2021 році Велика Британія отримувала від Росії лише 4% постачання газу. Держави ЄС дедалі частіше прагнуть доставляти скраплений природний газ танкерами від таких виробників, як США та Катар⁹.

Експорт російської нафти, нафтопродуктів і газу в 2022 році досяг 383,7 млрд. доларів США, що на 43% більше, ніж у 2021 році. Це абсолютний рекорд за 27 років. До цього найбільше Росія виручила від експорту нафти, нафтопродуктів і газу в 2013 році – 376 млрд. доларів США.

Рекордні продажі вуглеводнів у 2022 році збільшили доходи російського бюджету: вони були заплановані на рівні 25 трлн. рублів, але бюджет отримав майже на 3 трлн. рублів більше. За даними Міжнародного енергетичного агентства, у січні 2023 року доходи Росії від експорту нафти та газу знизилися на 38% порівняно із січнем 2022 року та становили 18,5 млрд. доларів США, що на 38% менше, ніж за аналогічний період 2022 року – тоді експортні доходи країни становили 30 млрд. доларів США¹⁰.

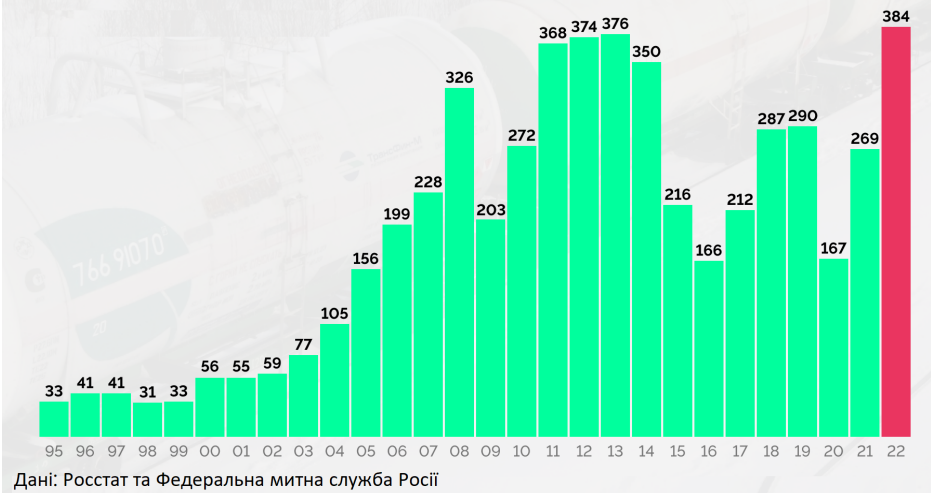
⁷ <https://cyberleninka.ru/article/n/effekt-poter-ot-vvedeniya-sanktsiy-v-globalnoy-ekonomike>

⁸ <https://www.bruegel.org/dataset/russian-crude-oil-tracker>

⁹ <https://www.bbc.com/news/58888451>

¹⁰ <https://www.currenttime.tv/a/rossiya-neft-dohody/32316574.html>

Експорт нафти, нафтопродуктів та газу з Росії став рекордним у 2022 році (млрд дол)

Однією з нових західних санкцій проти Росії, було затвердження ЄС 3 грудня 2022 рішення про встановлення граничної ціни на російську нафту у розмірі 60 дол. за барель (рішення Ради ЄС від 03.12.2022 CFSP №2022/2369)¹¹.

Країни G7 та Австралія також запровадили обмеження ціни на нафту, що поставляється морським транспортом із Росії.

Зі свого боку, Указом Президента Російської Федерації від 27 грудня 2022 р. № 9612 були заборонені поставки російських нафти і нафтопродуктів іноземним юридичним підприємствам та фізичним особам за умови, що у контрактах на ці поставки прямо чи опосередковано передбачається використання механізму фіксації ціни на нафту. Таким чином, обмеження, запроваджені ЄС на поставки російської нафти, з урахуванням необхідності захисту національних інтересів Росії в частині реалізації на світових ринках стратегічно-важливого ресурсу за ринковими цінами, змушують російські компанії шукати альтернативні маршрути постачання до інших країн.

Процеси, що відбуваються, вимагають від Росії змінити як структуру економіки, так і структуру зовнішніх економічних контрагентів. Можливості переорієнтування поставок російської нафти і нафтопродуктів на інші експортні напрямки, в першу чергу на країни Азії, визначаються наявністю відповідних ринкових ніш та існуючими можливостями транспортної інфраструктури (нафтопровідні потужності, провізна здатність залізниць, нафтопереробна потужність портової інфраструктури).

Довідково: загальний обсяг постачання Росією нафти до Європи в 2021 році становив 468 млн. тонн, при цьому, обсяг імпорту російської нафти Китаєм за підсумками 2021 року зайняв частку 16,9%¹².

З початку лютого 2023 року, коли вікно до Європи для росіян голосно закрилося, продавати нафтопродукти за ринковими цінами стало дуже складно. Коло покупців серед сусідніх країн стрімко звузилося і це змусило росіян робити фантастичні знижки на паливо, щоб вигідно було його доставляти.

Довідково: у листопаді 2022 року, до введення стелі та ембарго ЄС, Росія в середньому видобувала 1 487 млн. нафти на добу (10,9 млн. барелів на добу). У грудні 2022 року видобуток практично не змінився, склавши 1 486 млн. тонн на добу. До останнього часу російська влада очікувала, що стеля спрацює інакше і призведе до скорочення видобутку нафти в Росії у разі зростання середніх цін її продажу. Так, до бюджету на 2023 рік було закладено падіння видобутку нафти на 8,5% щодо 2022 року, а також скорочення експорту нафтопродуктів на 13%¹³.

Російські нафтокомпанії почали знаходити способи обходу ембарго ЄС, зокрема, застосовуючи схеми змішування своєї нафти із нафто-сировиною з інших країн для приховування російського походження. Практикуються схеми змішування російської нафти в резервуарах в Азії та на Близькому Сході. Також, існує схема свопів з компаніями з «дружніх країн» з Росією, завдяки яким де-факто російська нафта потрапляє в Європу. Подібні схеми дозволяють

¹¹ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/02/04/eu-agrees-on-level-of-price-caps-for-russian-petroleum-products/>

¹² <https://cyberleninka.ru/article/n/transformatiya-rynkov-sbyta-rossiyskoy-nefti-s-uchetom-sanktsionnogo-davleniya/viewer>

¹³ <https://www.forbes.ru/biznes/489001-es-nasel-sposob-pomesat-sudam-obhodit-sankcii-protiv-rossijskoj-nefti>

європейським країнам продовжувати закуповувати російську за походженням нафту, оскільки знайти їй повноцінну заміну складно.

Так, Індія стала одним із найбільших покупців російської сирої нафти після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, а її нафтопереробні заводи отримують великий прибуток, купуючи сиру нафту зі значними знижками, яку нині заборонено в ЄС, перш ніж продавати паливо за повною ціною в Європу. Торгівля є законною в умовах санкцій ЄС, але піддається критиці з боку тих, хто хоче, щоб проти Росії були введені жорсткіші санкції, і стверджують, що це дозволило Москві продовжувати отримувати більші доходи від продажу нафти – найбільшої складової російського бюджету.

Довідково: річний товарообіг Індії з Росією за фінансовий рік, що закінчився 31 березня 2023 року, збільшився більш ніж утричі – до 44,4 млрд. доларів США з 13,1 млрд. доларів США роком раніше¹⁴.

Варто зазначити, що травні 2023 року імпорт Китаєм російської сирої нафти зріс на 55% порівняно з минулим роком, досягнувши рекордного рівня. Китайські компанії почали закуповувати російську нафту через те, що вона подешевшала на тлі західних санкцій. У травні 2023 року обсяг сягнув майже 8,42 млн. тонн. Це еквівалентно приблизно 1 98 млн. барелів на добу. При цьому, Китай наростив імпорт російського газу. У травні 2023 року він сягнув майже 400 тис. тонн, що на 56% більше, ніж роком раніше. За перші п'ять місяців 2022 року імпорт російського газу зріс на 22%, до 1 84 млн. тонн¹⁵.

Враховуючи це, варто підкреслити, що найбільші азіатські компанії заповнили вимушено звільнену ринкову частку, допомагаючи Росії підняти морський експорт сирої нафти до рекордного рівня після її вторгнення в Україну.

Через припинення поставок сушею до Європи в першому кварталі 2023 року експорт дизельного палива з російських портів збільшився на 17% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Не маючи можливості розвантажуватися в Європі, судна рухаються до морських терміналів Туреччини, Саудівської Аравії, ОАЕ, Марокко та інших країн. Величезні обсяги переливаються у морі в інші судна (операція ship-to-ship). У березні та квітні 2023 року майже 20% обсягів дизпалива, відвантаженого з Росії морем, змінювали судно при прямуванні в порт призначення. При цьому, Туреччина стала найбільшим хабом у Чорноморському та Середземноморському регіонах¹⁶.

Враховуючи вищевикладене, варто зазначити наступне. Індія чи інші країни могли б припинити купувати російську нафту, якби вони вважали, що ринок ЄС може бути відрізаний як пункт призначення для їхнього очищеного палива.

Щоб зупинити потік російської нафти, має бути реалізований власний механізм контролю з дотриманням західних санкцій «національною владою» певних країн, припускаючи, що ЄС може націлитись на покупців цього очищеного палива, яке, на їхню думку, отримано з російської нафти.

Західні ринки, як правило, пропонують вищі ціни та прибутковість. Більша частина обсягів російської сирої нафти, яка мала б була призначена для Європи, була перенаправлена до Азії.

Перспективи природного газу навряд чи кращі, навіть якщо газ приносить російській державі менший прибуток, ніж нафта. Газ, особливо трубопровідний, нееластичний, на відміну від нафти. Ось чому більшість обсягів газу, які Росія більше не експортує до Європи через війну, в найближчому майбутньому так і залишаться нереалізованими або будуть продані за безцінь.

Газова машина давала Москві як гроші, і політичний вплив. В даний час він значною мірою зруйнований в результаті війни, і він не буде відновлений до колишнього стану. Майбутня залежність Європи від постачання російського газу буде дуже незначною порівняно з тим, що було до 24 лютого минулого року. Це є великою стратегічною поразкою для Кремля. Китай не зможе замінити Європу як ринок збуту російського газу найближчим часом не за обсягом і точно не за вартістю.

Як висновок, внаслідок війни у Європі російська нафтогазова промисловість скорочується. Йде ерозія потенціалу доходів Росії. Спочатку цей процес буде поступовим, але згодом може стати більш раптовим і драматичним для країни агресора.

¹⁴ <https://www.epravda.com.ua/news/2023/05/16/700172/>

¹⁵ <https://www.kommersant.ru/doc/5447809>

¹⁶ <https://zn.ua/macroeconomics/kto-pomohaet-rossii-obkhodit-neftjanye-sanktsii-v-tom-chisle-i-za-schet-ukrainy.html>

Що нового відбулось минулого місяця – ключові новини з щоденного моніторингу KSE (оновлення двічі на місяць)¹⁷

04.06.2023

***FATF** (Франція, Асоціації, НУО) Статус за KSE - *виходять*

Міжнародна комісія з боротьби з фінансовими злочинами (FATF) серйозно розглядає можливість включення Росії до свого чорного списку.

<https://easdaily.com/ru/news/2023/06/04/denezhnye-perevody-iz-rossii-mogut-popast-pod-zapret>

***Nokian Tyres** (Фінляндія, Автомобілебудування) Статус за KSE - *вийшли*

Решта західних компаній стикаються з непростим виходом Росії

<https://www.reuters.com/business/remaining-western-firms-face-tricky-russian-exits-2023-06-01/>

***Air China** (Китай, Авіаперевезення) Статус за KSE - *вичікують*

Новий рейс Air China з Пекіна до Нью-Йорка обходить повітряний простір Росії

<https://onemileatatime.com/news/chinese-airlines-avoid-russian-airspace/>

***Henkel** (Німеччина, Хімічна промисловість) Статус за KSE - *вийшли*

Henkel AG має право викупити свої російські підприємства протягом наступних 10 років, якщо умови кардинально зміняться, заявив головний виконавчий директор Карстен Кнобель.

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-06-03/german-soapmaker-henkel-has-option-to-buy-back-russian-business>

***HP Enterprise** (Independent from HP Inc.) (США, IT) Статус за KSE - *виходять*

***Acer** (Тайвань, Електроніка) Статус за KSE - *виходять*

***Pure Storage** (США, IT) Статус за KSE - *виходять*

***Asus** (Тайвань, Електроніка) Статус за KSE - *виходять*

***Micro-Star International Co. (MSi)** (Тайвань, IT) Статус за KSE - *залишаються*

***Dell** (США, Електроніка) Статус за KSE - *виходять*

***IBM** (США, IT) Статус за KSE - *виходять*

***NetApp** (США, IT) Статус за KSE - *виходять*

***Inspur** (Китай, IT) Статус за KSE - *залишаються*

***Hitachi** (Японія, Конгломерат) Статус за KSE - *виходять*

***Oracle** (США, IT) Статус за KSE - *виходять*

Мінпромторг обговорює з низкою вітчизняних виробників обмеження паралельного імпорту комп'ютерної техніки.

<https://www.kommersant.ru/doc/6015686?tg>

05.06.2023

***Polymetal** (Велика Британія, Метали та гірнична промисловість) Статус за KSE - *виходять*

«Поліметал» розглядає можливість відмови від російського бізнесу

<https://www.reuters.com/markets/commodities/polymetals-senior-managers-resign-after-us-sanctions-company-2023-06-05/>

Актуальна інформація про дочірню компанію Компанії, зареєстровану в Росії, BAT «Поліметал».

<https://www.marketscreener.com/quote/stock/POLYMETAL-INTERNATIONAL-P-9303852/news/Update-on-the-Company-s-Russian-registered-subsiary-JSC-Polymetal-44051609/>

***United Airlines** (США, Авіаперевезення) Статус за KSE - *виходять*

Генеральний директор United Airlines висловлює занепокоєння рейсами, що проходять через Росію

<https://finance.yahoo.com/news/united-airlines-ceo-expresses-concern-080117523.html?guccounter=1>

***Mondi Group** (Велика Британія, Товари широкого вжитку) Статус за KSE - *залишаються*

Британська Mondi скасовує угоду з продажу найбільшого російського заводу на 1,17 мільярда доларів

<https://www.reuters.com/markets/deals/uks-mondi-scrap-117-bln-deal-sell-largest-russian-plant-2023-06-05/>

***Imperial Brands** (Велика Британія, Алкоголь, Тютюн) Статус за KSE - *вийшли*

Від російського нападу на Київ постраждала тютюнова фабрика Imperial Tobacco

<https://forbes.ua/news/vid-rosiyskoi-ataki-na-kiiv-postrazhdala-tyutyunova-fabrika-imperial-tobakko-05062023-14000>

06.06.2023

***Southwind Airlines** (Туреччина, Авіаперевезення) Статус за KSE - *залишаються*

Влада США заборонила турецькій авіакомпанії Southwind Airlines літати до Росії на американських літаках Boeing 737 MAX

<https://www.moscowtimes.ru/2023/06/06/ssha-zapretili-pervoi-turetskoi-aviakompanii-letat-v-rossiyu-na-boeing-a45159>

***LG Electronics** (Південна Корея, Електроніка) Статус за KSE - *вичікують*

Польський завод південнокорейської LG почав установку програмного забезпечення Smart TV, адаптованого для російського ринку, на телевізори, які він випускає.

<https://www.kommersant.ru/doc/6027428>

***Home Credit** (Нідерланди, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *вийшли*

З 1 липня 2023 року Home Credit Bank змінить назву на Home Bank, щоб не дублювати бренд свого колишнього акціонера, чеського Home Credit B.V.

<https://www.rbc.ru/finances/06/06/2023/647dc6c59a79471125731072>

¹⁷ На сайті проекту <https://leave-russia.org/> є розділ "Новини компаній", слідкуйте за щоденними оновленнями прямо на сайті

***Chery Automobile** (Китай, Автомобілебудування) Статус за KSE - *залишаються*

***Haval Motor** (Китай, Автомобілебудування) Статус за KSE - *залишаються*

***Geely** (Китай, Автомобілебудування) Статус за KSE - *залишаються*

***KIA Motors** (Південна Корея, Автомобілебудування) Статус за KSE - *вичікують*

Продажі автомобілів наздоганяють попит

<https://www.kommersant.ru/doc/6027483>

***China National Petroleum Corporation** (Китай, Енергетика, нафта і газ) Статус за KSE - *залишаються*

***China's Silk Road Fund** (Китай, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *залишаються*

Новатек попросив ввести пільги для китайських інвесторів Ямала СПГ

<https://www.forbes.ru/milliardery/490505-novatek-poprosil-vvesti-l-goty-dla-kitajskih-investorov-amala-spg>

07.06.2023

***ITS** (Казахстан, Інтернет-торгівля) Статус за KSE - *виходять*

Нова казахстанська біржа ITS не працюватиме з російськими брокерами та цінними паперами

<https://www.interfax.ru/business/905167>

***Hikvision** (Китай, Електроніка) Статус за KSE - *залишаються*

Включений НАЗК до списку міжнародних спонсорів війни

<https://sanctions.nazk.gov.ua/en/boycott/31/>

***Dahua Technology** (Китай, Електроніка) Статус за KSE - *залишаються*

Включений НАЗК до списку міжнародних спонсорів війни

<https://sanctions.nazk.gov.ua/en/boycott/1004/>

08.06.2023

***Shaanxi Baoji Special Vehicles Manufacturing** (Китай, Оборона) Статус за KSE - *залишаються*

Глава Чечні Рамзан Кадиров продемонстрував китайську броньовану техніку Shaanxi Baoji Special Vehicles Manufacturing. За словами Кадирова, цією технікою буде оснащений батальйон "Ахмат", який воює в Україні.

<https://newformat.info/news/kytaj-postavliav-vijskovu-tehniku-dlia-vijny-proty-ukrainy/>

***Vans** (США, Споживчі товари та одяг) Статус за KSE - *вичікують*

***VF Corporation** (США, Споживчі товари та одяг) Статус за KSE - *вичікують*

Американський виробник одягу та взуття VF Corporation (бренди Vans, The North Face та ін.) вирішив закрити свої магазини в Росії, а місцевий підрозділ перевести на оптові поставки. Про це йдеться у звітності російських структур корпорації ВФ ТОВ «ВФ Сис-І-С».

<https://www.kommersant.ru/doc/6029734>

***Nasdaq** (США, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *виходять*

Яндекс надав рятувальну лінію Nasdaq за умови реструктуризації Росії

<https://finance.yahoo.com/news/1-yandex-granted-nasdaq-lifeline-081802822.html>

***Mondelez** (США, Їжа та одяг) Статус за KSE - *залишаються*

SAS припиняє продажі всіх продуктів харчового гіганта Mondelez, оскільки компанія нібито робить внесок у російську скарбницю.

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/3E7VrX/sas-foelger-ukrainas-svarteliste-fjerner-alle-produkter-fra-freia>

***Toyota** (Японія, Автомобілебудування) Статус за KSE - *виходять*

ФГУП НАМА продасть колишній завод Toyota в Росії компанії «Алмаз-Антей».

<https://www.kommersant.ru/doc/6029865>

09.06.2023

***Nasdaq** (США, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *вичікують*

Слідом за Яндексом Qiwi добилася скасування рішення NASDAQ про делістинг акцій

<https://lenta.ru/news/2023/06/09/qiwi/>

***DenizBank** (Туреччина, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *вичікують*

Турецький банк почав обнуляти і закривати рахунки росіян

<https://www.moscowtimes.ru/2023/06/08/turetskii-bank-nachal-zakrivat-i-obnulyat-scheta-rossiyanam-a45508>

***Raiffeisen** (Австрія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *залишаються*

У прес-службі Райффайзенбанку повідомили, що з 20 червня банк вводить комісію в розмірі 50% від суми переказів фізичним особам в доларах з інших банків

<https://www.gazeta.ru/business/news/2023/06/09/20632034.shtml>

10.06.2023

***Essity** (Швеція, Споживчі товари та одяг) Статус за KSE - *виходять*

Essity припиняє діяльність у Росії

<https://www.essity.com/media/press-release/essity-divests-russian-operations/f052f2ced7021a69/>

11.06.2023

***Medium** (США, Онлайн Сервіси) Статус за KSE - *виходять*

Medium заблоковано в Росії. Російський регулятор Роскомнадзор обмежив доступ до сайту платформи для онлайн-видання Medium у Росії 1 червня 2023 року.

<https://medium.com/@antonkrutikov/medium-is-blocked-in-russia-640902472c6b>

12.06.2023

***EBLAN** (Китай, Споживчі товари та одяг) Статус за KSE - *залишаються*

Китайський бренд одягу під назвою «EBLAN» збирається відкритися в Росії

<https://nashaniva.com/ru/318949>

***International Skating Union** (Швейцарія, Спорт) Статус за KSE - *виходять*

Міжнародний союз ковзанярів продовжив відсторонення росіян від турнірів

<https://www.isu.org/isu-news/news/145-news/14614-isu-statement-ioc-recommendations-of-march-28-2023?templateParam=15>

***Toyota** (Японія, Автомобілебудування) Статус за KSE - *виходять*

Завод Toyota в Санкт-Петербурзі продали ФГУП «НАМІ» без права викупу

https://www.pravda.ru/news/auto/1845651-toyota_ostalas_bez_zavoda/

***Mondelez** (США, Їжа та напої) Статус за KSE - *залишаються*

Виробник Oreo Mondelez стикається зі негативною реакцією країн Північної Європи через російський бізнес

<https://www.reuters.com/business/oreo-maker-mondelez-faces-nordic-backlash-over-russia-business-2023-06-12/>

13.06.2023

***Airwork** (Нова Зеландія, Авіаперевезення) Статус за KSE - *виходять*

Новозеландська компанія Airwork списує 176 мільйонів доларів за літаки, які застрягли в Росії

<https://www.nzherald.co.nz/business/new-zealand-based-airwork-writes-off-176m-for-aircraft-stuck-in-russia/XNE4JNSZ4VEZRACNGKVQ7DXH5A/>

***Bridgestone Corporation** (Японія, Автомобілебудування) Статус за KSE - *виходять*

Bridgestone Corp. «робить прогрес» у планах виходу з виробництва шин у Росії, нещодавно повідомив японський виробник шин European Rubber Journal.

<https://www.rubbernews.com/acquisition/bridgestone-making-progress-russian-withdrawal>

***Revolut** (Велика Британія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *виходять*

Росіяни, які живуть в Європі, поскаржилися на блокування операцій Revolut Bank

<https://www.forbes.ru/finansy/490786-prozivausie-v-evrope-rossiane-pozalovalis-na-blokirovku-operacij-v-banke-revolut>

14.06.2023

***Softline International** (Велика Британія, IT) Статус за KSE - *вичікують*

Системний інтегратор Softline веде переговори про купівлю Форвард Лізинг (ТОВ Форвард Лізинг)

<https://www.kommersant.ru/doc/6043218>

***Robert Bosch** (Німеччина, Електроніка) Статус за KSE - *виходять*

Російська державна компанія НАМІ повідомила, що придбала 100% акцій заводу з виробництва антиблокувальних гальм та інших систем для автомобілів, який раніше належав німецькій технологічній групі Robert Bosch.

<https://finance.yahoo.com/news/russia-takes-over-another-western-080305910.html>

***Credit Suisse** (Швейцарія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *вичікують*

UBS встановлює «червоні лінії» для персоналу Credit Suisse після завершення поглинання

<https://www.ft.com/content/dcadb6dc-482f-4a76-9db8-9bcb337c40f>

***Fortenova Group** (Хорватія, Їжа та напої) Статус за KSE - *вичікують*

Європейська роздрібна група все ще бореться з тим, щоб покинути своїх російських власників

<https://www.ft.com/content/c667cc5d-a03c-4afb-a160-d4faf5d39d43>

***DTEK** (Україна, Енергетика, нафта та газ) Статус за KSE - *вийшли*

Акціонером колишніх вугільних активів Ріната Ахметова в Ростовській області, «Донського антрациту» та шахти «Обухівська» стала «СБК Прем'єр» - раніше структура Ощадбанку

<https://www.kommersant.ru/doc/6043233>

15.06.2023

***Euroclear** (Бельгія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *вичікують*

Euroclear відновлює розрахунки за кількома випусками облігацій федеральної позики (ОФЗ) і суверенних єврооблігацій Російської Федерації в євро з погашенням у 2025 році

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-06-14/euroclear-eases-ban-on-settling-trades-with-some-russian-bonds>

***Swarovski** (Австрія, Розкіш) Статус за KSE - *виходять*

Swarovski: Жодних звільнень у Wattens, вихід з Росії завершено

https://www.kleinezeitung.at/wirtschaft/wirtschaftktnhp/6298816/Kristallkonzern_Swarovski_Kein-Personalabbau-in-Wattens?from=rss

***Starbucks** (США, Громадське харчування) Статус за KSE - *вийшли*

Лічильники Бін: як російські багатії заробили на виході західних брендів

<https://www.theguardian.com/world/2023/jun/14/sale-how-russia-wealthy-profited-from-exit-of-western-brands-starbucks-operations>

***GAIL** (Індія, Енергетика, нафта і газ) Статус за KSE - *залишаються*

Російська компанія «Ямал СПГ» відновить поставки СПГ на індійську GAIL

<https://www.reuters.com/business/energy/russias-yamal-lng-resume-lng-supplies-indias-gail-kommersant-2023-06-14/>

***D-Link** (Тайвань, Електроніка) Статус за KSE - *залишаються*

Спільна компанія Росатома і D-Link за перший рік виробництва комутаторів змогла заробити 183 мільйони рублів. Головна компанія в 2022 році отримала 4,2 млрд рублів виручки.

<https://www.tadviser.ru/a/594176>

Нещодавно ми зробили багато значних покращень у нашому [Телеграм-боті](#) з покращенням інтерфейсу, додаванням загальної статистики та відображенням останніх статусів KSE компаній, взятих із публічної бази даних KSE.

У травні KSE Institute опублікував нове дослідження під назвою “Як змінилися доходи іноземного бізнесу в РФ в 2022 році і чому так багато компаній досі не виходять”, скачати повний текст англійською мовою можна за наступними посиланнями:

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4453963

та

https://www.researchgate.net/publication/370902501_How_the_income_of_foreign_businesses_in_the_Russian_Federation_has_changed_in_2022_and_why_so_many_companies_still_do_not_leave/

Отримуйте більше деталей на щоденній основі:

[Telegram bot KSE по моніторингу новин @exit_ru_bot](#)

[Твіттер проекту SelfSanctions](#)

[Сайт leave-russia.org](#)

[ВІ аналітика @ Leave-russia.org](#)

[Новини компаній @ Leave-russia.org](#)

[Твіттер сайту leave-russia.org](#)

[LinkedIn проєкту leave-russia.org](#)

[YouTube проєкту leave-russia.org](#)

[Підтримати проєкт через Patreon](#)